

GODNOŚĆ (479) *sb f*

Oba o jasne.

sg *N* godność (63). ◇ *G* godności (155). ◇ *D* godności (13). ◇ *G a. D* godności (1). ◇ *A* godność (89). ◇ *I* godnością (48). ◇ *L* godności (19). ◇ *pl N* godności (7). ◇ *G* godności (29). ◇ *D* godnościom (3). ◇ *A* godności (20). ◇ *I* godnościami (5); -ami (4), -(a)mi (1). ◇ *L* godnościach (11); -ach (10), -ach (1); -ach : -ach *Górndworz* (3 : 1). ◇ *sg a. pl G* godności (16).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wartość (371) :

a. *O ludziach, ich uczynkach, wytworach i sytuacjach życiowych: cecha wysoko oceniana (zwykle w aspekcie moralno-społecznym), zaleta a. zalety, cnota; zasługi; o uczynkach też: pożytek; dignitas Modrz, Cn; bonitas, virtus Modrz; honestas, ingenium, ingenuitas Cn (366) : Y niedla godności mey miły pánie/ ále dla wielkiego miłofierdzia twego nierącz łobie przypominác wyłtępkow moich. RejPs 36, 119, 146v, 150, 162, 211v [3 r.]; LibLeg 11/14; RejJóz L3; SeklKat S2; RejKup r5v, t5v, aa4, dd7; KromRozm III I8, I8v, Lv; Tá tedy godność yeft thákowa/ którą ma S. Páweł w lifcye pirwłfym który piłał do Thymoteuła vcznyá łwego: Rzeczci pewna yeft yeftli kto chce być kápłanem/ dobrogoć łie dopyera. Aleć kápłan ma być tákowy kthoryby żadney do łiebye winy nye czuł GliczKsiąż O5v, O5v [2 r.], O6, O6v; Ze niewiem coś ty obaczył w człowieku zá godności/ Iż ták ná wielkie zacności wyłtáwuiefz łtan iego LubPs hh6v; RejWiz 52v, 53, 100v; BAłá zá łtárych wiekow/ zá Bogá chwalili/ Wżdyć byli iáką godność/ przy nim obaczyli. RejZwierz 88, 60v, 88v; COż tedy zá godność ma Zyd [Quid ergo praestans Iudaeo] BibRadz Rom 3/1, II 93b marg; Więc godności w inych łudźiech niemálz iedno w Zołnierzu á w Mowcy? OrzRozm Q2; nie wietłzey godności zdádzą mi łye być Dworzánie v Krolá/ nád Pánny cudne y vbráne we fraucymerze v Krolowey. OrzRozm R, A [2 r.], Nv [2 r.], O3, P, Pv (21); KONłtántynus wtory był Papieżem rok/ ále wyrzucón potym/ bowiem nie z godności ále ná złość był wybran od Cefárzá Konłtántyná BielKron 168, 55v, 88v, 124, 188, 299v; Ale niech ma zapłatę godnołć miedzy wami/ Ręczę wa^m/ że zrownacie z ich tam Sorbonami. KochSat B3; KwiatKsiąż H [2 r.]; Merito te hoc honore digno, Szłufzniec tę cześć wyrządzam/ za godnością twoyá. Mącz 89a, 405b; Máło też [!] dbam o zazdrość/ która przesłáduie To co godność záleca Prot Ev, C3; Wielkie obietnice zá máłe godności náłze RejAp Ff3, 8v, 70; kthorikolwiek godność wielką w łobie znał/ rzadko łie łtrzymác mogł od włálfney chłuby Górndworz D7, A2v, D3v, D6v, D7 [2 r.], H (23); A wżdy żadney inłzey godności łwoiey nigdy w łobie wietłzey nie włpomionęłá/ iedno iż Pan moy weźrzał ná pokorę łłufzebnice łwoiey. RejPos 199, 13, 14 [2 r.], 23v, 113, 142 (20); RejZwierc A4v, A5v, 36, 40v, 189v, 257; A vczynki dobre nie ták z wiáry godność łwá máiá/ iákó z łálki Bożey WujJud 110v; WujJudConf 110v; BudBib Bar 2/17; BudBibKaw A3v; BiałKaz H2; CzechRozm 206v; Ci kiedy godność równá w nim łobie baczyli/ Chęłliwie go w łwoy orłzak ták zacny przyięli. PaprPan Ccv, O4, Q3, R4, V2, Aa3v, Cc4; Chwałá połpolicie Scipiona Afrykáńłkiego/ który będąc włzeláką godnością y máiętnościá ołłáchcony [cum omnibus et corporis et fortunae bonis esset cumulatus]/ włzákże niepułzczał nigdy tey mgły w oczy łáłsiádom przodkow/ bogactw y możności ModrzBaz 43; tákże zarázem łpieráiá łię o godność/ który z nich leplzy [de bonitate disputatur] ModrzBaz 60v, 39, [41], [41]v, 43, 51v [2 r.] (11); SkarŻyw 171; CzechEp 162,*

337; *KochJez* A4v; *KochEpit* A3; Iákokolwiek/ ięft przedię godności zaplátá. *KochFr* 52, 9; *WerGość* 214; *WisznTr* 2; Wlém to/ iż mię miłuięfz: ácz nie czuię w łobie Tęy godności/ przeczbych miał ták miłym być tobie. *PudlFr* 16, 32, 36, 40, 63 [3 r.], 74 [2 r.]; *PaprUp* Cv, D3; *ZawJeft* 44; Augustus – Szwięty, czcy godny, pełny godnołczy. *Calep* 115b; *GostGosp* 1; *GostGospSieb* +2v; *KochCzJan* A2; *KochPij* C2v; Smierci/ ty godność przechodziłz żywotá *GrabowSet* Qv; Ládá cień/ będzie miał więcey godności/ Niż ia/ wzgárdzony od twoiey lutości. *GrabowSet* Tv, B3, E2v, G, K3 [2 r.], S; *KochFrag* 4, 48; Zábawże fię/ chociaż krotko/ ná rozbieraniu godności y drogości tego Sákrámentu *LatHar* 190, [+10], 5 [2 r.], 63, 157 marg, 247 [2 r.], Aaa7; *WujNT* 47, 278; *JanNKar* D4 [2 r.]; *SkarKaz* 610b; *CzahTr* A2v, B3, D; Chwałę téż/ iż im [działkom] życzyłz/ áby z cnót godnością Swięciły *GoslCast* 35, 4, 6; *PaxLiz* E, E4v; y dla tego też tá Argo prze iey wielką godność do niebá miedzy gwiazdy przeniešiona ięft *KlonFlis* A3v.

W połączeniach szeregowych (9): *SeklKat* T3; iżeš nalałl bes wízelákiey godności/ pracy/ y zaflug twoich/ s lítzerey łálki Bożey/ on škarb škryty *KrowObr* C; *RejWiz* 26v; bo godnością/ chytróciá/ męštwem/ žádnemu z nich naprzod nie dał *BielKron* 56; Miły boże/ tho tu áni vrody/ áni głádkości/ áni rozumu/ áni obyczáiw/ áni godności niemálz nic nád ludzie/ á przedię diabelłkie šzczęšcie ma/ iż go wízythki białęglowy miłuiá. *GórnDworz* Cc8, Ll3v; *RejPos* 16, 168; *CzechRozm* 218.

W charakterystycznych połączeniach: godność mała (3), wielka (10), wysoka, zacna (2), znaczna; w godność dzielny, niepodlejšzy, nieporownany, niešmiertelny, zawołany (3); godność czuć w sobie, mieć (13), należć [w kim] (2), (o)baczyć [w kim, po kim, czyjł] (9), poznać [w kim] (2), przyznać komu], upatrować [w kim], widzieć [w kim] (2), wiedzieć [czyjł]; (w) godności chlubić się, (d)ufać (7), uszczerbić; godnością ozdobyony, przechodzić (przejšć) (4), zasłużyć (zasługować) (2); [dostąpić czego] dla godności (4), prze(z) godność (3), z godności (6), za godnością (8); [dostąpić łaski bożej, odpuszczenia grzechów itp.] bez (przez) godności (23), nie dla godności (7), we przez godność, nie z godności (2), nie za godnością (3), (o)procz godności (9).

Szeregi: »godność i cena« (1): iż oni co napředniejšzy ludźie ktorzy dla ošobliwey cnoty miedzy Bogi iá policzeni/ wiele godności y ceny flifowi przydáli *KlonFlis* A3.

»(ni) cnota, (i, abo, a, ni) godność« = *virtus ac dignitas* *Modrz* [szyk 22 : 3] (25); *BielKron* 134; *KochSat* 3; *GórnDworz* E6v, I, Z6v; Gdyż czešć tylko cnoćie á godności powinny [honorem... soli virtuti debitum] wełnie przypifowáć/ á šzáty šwoie/ więcey niż lámych šiebie zdošić chćá. *ModrzBaz* 50, 19, [41]v, 43, 45 [2 r.], 51v [2 r.]; *KochFr* 121; *KochMRot* B; *KochTarn* 75; Prze cnotę/ y prze godność/ zołtał Bogiem niebá IOVIS *PudlFr* 75; *PaprUp* D2v, F3v; *KochFrag* 49, 50; *SarnStat* 115, 330, 1062, 1192. [Ponadto w połączeniach strukturalnych 2 r.].

»godność, (i) dzielność« [szyk 4 : 1] (5); *OrzRozm* Qv, R3; *StryjKron* 667; Gdyż oná nazacniejšza dzielność y godność/ ktoraby fię mogłá nálešć w człowieku/ człowieká nie záchowa od šmierci *CzechEp* 155; *VotSzl* A2v.

»godność abo niegodność« (1): A tak dobroci žięmie ku przyięciu łłowa bożęgo [!]/ šprzešłyi godności abo niegodności niełádzmy *MurzNT* 66. [Ponadto w innym połączeniu strukturalnym 1 r.].

»godność, (a, i, abo) przymioty« [szyk 8 : 2] (10): Ale około godności á przymiotow ludzkich/ inŕza rzecz ieŕt/ bo tego poŕpolicie wnątrz/ więcey ieŕt/ niŕ ŕie z wirzchu pokázuie. *GórnDworz* M7, D5, G7, I5 [2 r.], I5v, M5v (10).

»rozum, (i, abo) godność« [szyk 4 : 1] (5): *OrzRozm* P3v; iŕ tho iemu wŕzytko przypada nie s ŕzczyrey dobrotliwoŕci Pánŕkiew/ iedno ábo z rozumow iego/ ábo z iákiew godnoŕci iego *RejPos* 204, 317; *JanNKar* B3, D2v. [Ponadto w poŕłączeniu szeregowym 1 r.].

»sława, (a, i) godność« [szyk 2 : 1] (3): *BielKron* 146; *KochCzJan* A2v; coby zá rozumienié byŕo onégo niekiedy w ŕlawę y w godnoŕc záwoŕánégo Stániŕŕáwá Orzechowŕkiégo *JanNKar* F3.

»(nie mniej) zacnoŕc i (jako) godnoŕc« [szyk 4 : 3] (7): *KwiatKsiáŕ* H, H2v; iŕ ieŕt wiele ludzi tákowych/ ktorzy iáko z zacnoŕci y godnoŕci/ thák teŕ z bogactw y doŕtátkow ŕwoieŕ ŕzczęŕliwoŕc ŕzácziuiá *Phil* M4; *LatHar* 185, 247; *JanNKar* B, D3v. [Ponadto w innym poŕłączeniu strukturalnym 1 r.].

»(nie) zasŕuga, (i, a, ani, ale, abo) godnoŕc« [szyk 23 : 17] (40): *SeklKat* Y; *LubPs* N4 marg, Tv, V5; *RejFig* Cc3; *RejAp* 125v; *GórnDworz* Hh7; *RejPos* 45v, 121, 146v, 147, 147v (17); *WujJudConf* 67v; *RejPosWstaw* 22v; ŕe Bog wŕzyŕtkim ŕwym wybránym ŕynom y corkam odpuŕzczáć będzie grzechy/ z káŕki ŕwey/ procŕ ich wŕzelákiew godnoŕci/ y zaŕlugi *CzechRozm* 116v, 206 [2 r.], 207, 208, 210, 213v, 259; *StryjKron* 482; *Paprup* C; *WujNT* 278 marg, *Rom* 16 arg; *CzahTr* A2v; *KlonWor* 15. [Ponadto w poŕłączeniach szeregowych 2 r.].

Wyraŕzenie przyimkowe: »wedle (a. wedŕug, a. podŕug, a. wedla) godnoŕci« = *pro dignitate* *Modrz* (22): *OrzRozm* Rv; *BielKron* 255; *Metiens* omnia dignitate, non ambitione, Wedle godnoŕci vrŕędy rozdáyáć/ nie wedle ŕákomoŕci tych ktorzy ná nie mrá *Mácz* 219c; *RejAp* 125v; *GórnDworz* M3, Hh7, Ii2v; *BielSat* [I4]v; *ModrzBaz* 19, 114v; *StryjKron* 537, 707; *KochFr* 121; Bo tego sláchcicá praca y *Poéŕŕis* oná/ V was wedŕug ŕwey godnoŕci byŕá vwaŕoná. *Klonŕal* A2; *BielSjem* 14; *KochPropKKoch* 4; *GostGosp* 154; *WujNT* 16; *SarnStat* 115, 1062, 1192; *CzahTr* A2v.

Iron (2): *RejWiz* 53; Tu obácŕ káŕdy nędzniku godnoŕc ŕwoieŕ/ iŕ leŕyŕz nápoŕy martwy/ ránný/ á odárty przy drodze *RejPos* 210v.

α. *Zdolnoŕc do wykonywania jakiejŕ funkcji, talent, umiejętnoŕc, bieŕŕoŕc; dos, facultas, peritia, virtus* *Modrz*; *indoles* *Cn* (40) : co ŕie okázáć ma z godnoŕci yákwey gdi kto co będzie vmyáŕ *GliczKsiáŕ* M8v, I4, I6v, N, Nv [2 r.], O8v [2 r.]; *BielKron* 434v; przyŕtoi tho czŕlowiekowi/ vmieć vŕyć godnoŕci ŕwey. *GórnDworz* I6v, H4v, I3v, X2; Bo komu da Pan ten funt/ to ieŕt godnoŕc pocŕciwá/ nie kaŕe go w ziemię zágrzebáć *RejZwierc* 40v; po ktorymbý iáká godnoŕc oŕobná poználi/ áby byŕ opáŕtron s ŕkárbu poŕpolitego áŕbo vrŕędem pocŕciwym. *BielSpr* 26, 30; *StryjWjaz* A3v; A poniewáŕ wedle náŕzego zwyczáiu/ Woiewodowie bywáiá wozdmi ná woynie [...] tedyć trzebá áby godnoŕciá woieniá wiele inŕzych przechodŕzili. *ModrzBaz* 115, 47, 50v, 51v, 58 [3 r.]; *StryjKron* 365; *KochSz* A4, B2v; *Paprup* K2; będzim winni tákowe Vrŕędy y Doŕtoieŕŕtwa [...] do tego godnoŕciá ŕpoŕobnym [hominiŕibus idoneis *JanStat* 296] oŕiáđŕym rodakóm onéy ziemié/ wedŕug Przywileiów y Státutów rozdáwáć. *SarnStat* 75.

godnoŕc do czego (1): Dopiro tedy y on Vrŕáđ wŕáŕnie doŕtoynoŕciá názwán będzie/ ktorý czŕlowiekowi godnemu/ á rozmáitemi godnoŕciámi do ŕpráwowániá rzeczy oŕláchconemu będzie dan *ModrzBaz* 44.

godność ku czemu (1): iż nye trzebá fie dzifia ná kápłáńftwá kwápić/ yefli ku te^{mv} godności nie ma fyn. *GliczKsiąż* O6v.

godność w czym (1): Był poznán práwym mężem dla fortelu iego. Dla godności w Rycerfkich fprawach *PaprPan* Dd2.

W charakterystycznych połączeniach: godność wielka, zacna; godność czuć do siebie, mieć (8), (po)baczyć [po kim, czyją] (2), poznać [po kim], widzieć [w kim]; godności nabyć, użyć (2); godnością ozdobiony, przechodzić (przechodzący) (2); [dostępć czego] dla godności (2), za godnością.

Szeregi: »biegłość a godność« (1): y nie ták fię wiele trzebá ftárác o mnoftwo żołnierzow/ iáko o biegłość á godność [*de peritia*] ich. *ModrzBaz* 116.

»godność abo (a) nauka« [szyk 1 : 1] (2): ocyec káždy wiedząc to że fyná fwego poftánowić yeft powinnyen/ gdy yuż po nim pobaczy nyeco náuki á godności/ vczynić to ma áby go ku czemu przywyodł *GliczKsiąż* O; *RejPos* 42v.

»rozum, (a) godność« (2): áby zá młodu mogli obaczawác fpráwy/ á rády/ y wotowania ftárffych rádzycy oycow fwych/ ku tákymu theż rozumowi á godności fiebye ćwiczyć *GliczKsiąż* K5v; *RejPos* 42v.

»godność i udatność« (1): Stądże iedni drugie przechodzą w godności y vdátności na walkách *BielSpr* 1.

»godność a umiejętność« (1): á to ieft rzecz pewna/ iż żaden mądry nieobiera Styrniká do nawy dla zacności rodzáiu/ ále dla godności/ á vmieiętności ftýrowania [*ex peritia gubernandi*] *ModrzBaz* 15v.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle (a. według) godności« (2): Iednemu dał pięć tálentow/ drugiemu dwa/ trzeciemu ieden/ káżdemu wedle godności iego [*secundum propriam facultatem*] *BibRadz Matth* 25/15; *BielKron* 261v.

β. Zalety zewnętrzne, uroda (2) : [*Młodość mówi:*] Iefli kfiądz álbo doktor przydzye ku ftárości/ Nie ma w łobie mych dárow áni mey godności. *BielKom* E2; A przeto dobrze Socrates przykazował/ iżeby młodzienczykowye wyobrazenie fwoye w wierćiedle czefto oglądali/ a to przeto/ aby ci ktorzyby ofoby godność mieli/ wyftępkami a fżkaradościami iey nieofzpaczáli *KwiatKsiąż* B4.

b. Wartość użytkowa; przydatność, użyteczność (5) : líft ie⁸⁰ gdi ieft zielony ieft dobry ku lekarftwam/ ále vfchły iuż niema godności takiey *FalZioł* I 17a; *MurzNT* 103v; Ieflifz fie krzewić chcecie w tey ziemfkiey níłkości. Ktora átz wam do tzáfu może dáć wilgotność/ Ale wiedźcie żeć bárzo krotko trwa iey godność. *KrowObr* Av; Toć ieft godność y biegłość tych pięknych konikow *CzahTr* L3.

Szereg: »pożyteczność i godność« (1): Pozitecznoć y godnoć tey wodki. *FalZioł* II 19c.

2. Wysokie miejsce w hierarchii społecznej; znaczenie; bogactwo; antistitium Calep; dignatio, dignitas, honor Cn (83) : *RejJóz* L2v; Abowięm nietaino panu Chriftułowi/ że ku przyściu do fłowa iego nic godność tego świata niepomágá *MurzNT* 66; *GliczKsiąż* I3v; *RejZwierz* 73v; *KwiatKsiąż* A2v; *RejPos* 224, 255v; Z tąd mię Habdánkiem zowá/ gdym w Polfzce godności/ Z Cnót y z Rycerftwá doftał *BiałKat* d4v; Ludzi choć w nocy było włzytki mieyfcá pełno/ Godności nie pátrzano ni ná fżáty celne. *StryjWjaz* C, Av; *PaprPan* R4; *RZekł* ieden: záležałes fwoię godność domá/ Infzy biorą przed tobą obiemá rękómá. *PudłFr* 63; *PaprUp* I3; *Phil* M4 marg, N2; Wefel fię żeś w tey níłkości/ Przelzłá

ftworzone godności *LatHar* 495, 422, 580, 627; *RybGęśli* A3; *CzahTr* H3v; Vważ godność/ rodzice/ bogactwá/ któremi Dáry cię Bóg wzláchcił *GosłCast* 36; *PaxLiz* C2v.

W charakterystycznych połączeniach: godność docześnie, świecka (tego świata) (4); godności dojsć, dostać (2), patrzeć; w godności dufać (2).

Szereg: »godność i dostojenstwo« (1): gdiż iuż opuścił á zołtáwił tu włytki godności y dołtoienńtwá fwoie y fwiátá tego. *RejPos* Ooo4v.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle godności« (1): Ktorzy gdy włyłzeli od Páná iż sie iuż przybliżą kroleństwo iego/ nádzrywáli sie iż wedle godności kázde⁹⁰ będye ie rozładzał po zamkoch/ po wrzędziech/ po dołtoienńtwach *RejPos* 316v.

W przen (4) : tám iest wefele bez smutku przymiełzanego/ odpoczynienie bez prace/ godność bez boiáźni *LatHar* 597; *WujNT* 853; Ale wiele iest rożnych miełzkánia/ ktore w iednym żywoicie wiecznym pokázuią wiele rożnych dla załługi godności. *SkarKaz* 549b; *SzarzRyt* A2.

Przen: Wyniesienie przez Boga do łaski stawiającej w rzędzie wybranych, zbawionych (14) : racz nam tego dozyczyc nałz mily panie wezrzawłly na niebiełkie zebranie fwiętych swoich aby nałle łprawy tak były rządzone iakobychmy tez dołtąpili tey godności abychmy: byli w prowadzeni w towarzyłstwo ich *RejPs* 220, 87v, 217; Prze grzech ze włfech nawięłłly on/ włlyłtky dobrocy iest zbawion/ byđlu rowny vczyniony. Wgodnołcy fwey nie zołtał *SeklPies* 31, 31 [2 r.]; *RejPos* 168; Ty nas twierđziłz przez Swiętołci/ o tey ktorą z męki Pánłkiey bierzem godnołci *ArtKanc* H16; bym był tey godnołci Iák Duchy/ co tu żyły w twey miłłłci. *GrabowSet* O, X3; *LatHar* 494; Błogofłáwię cię Pánno [...] z tákięy godnołci: Iż cię między innými Pan twóy obrał łobie Zá mátkę *SiebRozmyśl* F2v.

godność k czemu (1): day godność y k wiecznemu/ bytu niebiełkiemu. *ArtKanc* T10v.

Szereg: »zacnołć i godnołć« (1): DŁa zacnołci y godnołci wielce błogofłáwioney Pánny/ Mátki Bożey *LatHar* 506.

a. Stanowisko, urząd, tytuł (40) : *GliczKsiąż* N4; *OrzList* b4v; *BibRadz* II 79c marg; KSiązę (gdyż tą godnołcią ciębie Bog dáruie/ Y w potrzebie łtátecznym łercem opátruie.) *Prot* Av; *RejPos* 13; *KuczbKat* 80, 105; wiemy/ że s przodku między Biłkupy á Stárlzemi [...] nie były żadne zwády ábo rołterki o przodowánium/ tytulech/ y godnołciach. *RejPosRozpr* c3; *SkarJedn* 245; *StryjKron* 11; *CzechEp* 172, 243, [412]; *WerGołc* 204; Praetura – Vrzedniczą godnołcz. *Calep* 844b; Triumviratus – Godnołcz trzech panow radnich. *Calep* [1089]a, 77b, 345b, 852a, 1083b; gdy rzeczy łwieckich/ to iest/ vtrácenia máiętnołci/ niedołtápienia godnołci/ bądż ich tez zá iákázkolwiek przyczyną pozbycia záłuiemy. *Phil* N2, D2, Q4; *GrabowSet* Y2; *LatHar* +4v; *KołakCath* B3; *SarnStat* 1038; WAcław, nie tylko Czelkie miał przy łobie Sceptrum, ále tez rząd [...] Korony Polłkiey: z trzećim tez iezdźili Polłowie z Węgieł, lecz nie vprołili. Bo krol łam niechćiał przyiáć tey godnołci *KlonKr* E; *PaxLiz* Ev; *KlonWor* 17.

W charakterystycznych połączeniach: godność kapłáńska, krolewska, książęca, papieska, plebańska, senatorska, urzędnicza (urzędowa) (2).

Szeregi: »dostojenstwo (a. dostojnołć) i godnołć« [szyk 2 : 1] (3): *RejKup* x4; gdyż niegodnym ráczey niż godnym dołtoienńtwá y godnołci rozdáie *Phil* R; *SarnStat* 870.

»przełożęństwo i godność« (1): Acz Apostoł po Graecku tylko známionuie poślánćá/ ábo poślá: wślákze to iest imię nawyźlżego vrzędú/ przełożęntwá y godności w kościele Páná Chriftułowym *WujNT* 217.

»godność albo (i) urząd« [szyk 2 : 1] (3): Primatus – Przednieifzy vrzad albo godnoocz. *Calep* 848a; *OrzJan* 21; *WujNT* 622. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

»godność i zwirzchność« (1): Zeby Káplani od Bifkupow nic nie byli roznyimi: ále zeby táż godność y zwirzchność ták w Káplánie iáko y w Bifkupie byłá *WujJud* 155.

Wyrażenie przyimkowe: »według godności« (1): Tákze też y Decurie ná czterzy częśći bywały ordynowáne/ káżda máiąc fwego Prefektá/ ktorzy theż według godności na fwoich mieyfćách fstawáli *BielSpr* 31.

W przen (1) : Wlelebney Pánny Máryey ofiárowáne przenedoftyonyiey fze wfpominamy/ ktora y godności máćierzyńfkiey doftápiła/ y dofkonałośći pánieńfkiey nie vtráćíła *LatHar* 413.

3. *Znaczenie polityczne, potęga; amplitudo civitatis Cn* (3) : z Xiążát zás Mázowieckieh máło godności y rozlzerzenia Kroleftwu Polfkemu przybyć mu fię zdáło *StryjKron* 427; Vkázuie bowim że Miáftho Spárthá nie bárzo ludne będąc [!]/ zá krotki čás/ w porządku będąc/ do wiefłzey ámplifikácyey bogactw y godności przyfzło *Phil* P2, P2.

4. *Przepych, okazałość, wspaniałość; maiestas Calep, Cn; dignitas, excelsitas, pompa Cn* (4) : Nie fkóńczona á nieogárniona iefth wielmożność Boża/ y godność Máieftatu iego *BialKat* 168v; Bifkupi fwe vbiorzy dla ftanow godności/ Swietnie przygotowáli *StryjWjaz* Bv; *Calep* 630b; Koroná złota ná głowie iego. [...] Wyráżona znákiem fwiátobliwośći/ czći y godności. *LatHar* 389.

5. *Cześć, wielbienie, poszanowanie; dignitas, honor, honorificentia, respectus, reverentia Cn* (11) : *RejRozpr* B3 *marg*; Będzye pánná w mlódym lecie/ Godná wielbienia ná fwiecie. Z nas w fzech godność będącye miálla *BielKron* 133; Non dignor me hoc honore, Niemam fię zá tego ábych fobie tę godność chciał przyipifowác. *Mącz* 89a; Iákoż cie też nie ma ru fzyć tákie dobrodzieyftwo Páná twego/ ktory nie máiąc s ciebie żadney godności/ żadney fluzby/ áni żadney poczćiwey chwały/ bierze cie [...] ná opyekę fwoię. *RejPos* 166; W tym Chorągiew Krolewfká Niemcy gwałtem wzięli/ Ale iá wnet Polacy przytárwfyz odieśli/ A zwlázfzczá Sirádzánie/ zá co godność czuiá/ Iż fię wołkiem czerwonym w fzyfcy pieczętuia. *StryjKron* 527; Wefel fię żeś z vczćiwośćią/ Y Z niepoiętá godnośćią/ Do niebá wziętá z rádośćią *LatHar* 495, 316.

Szeregi: »chwała i godność« (2): iż człowieká zacniey fzego obecność/ częftokroć zwykłą [*lege*: zwykłą] chwałę y godność podley fzych vmniey fzac *KwiatKsiąż* B4v; *LatHar* 437.

»cześć, godność« (1): Gdyż przy nas [*niższych bogach*] moc zupełná/ czći/ godności wielkie *GosłCast* 13.

Iron (1): iż ci lákomcy nic lep fzego zá żywotow fwych nie czyniá/ iedno kiedy wczás zdycháią [...]. Tákze też y zbytni márnotrátczá/ máłoć nie iednych godności vżywáią *RejZwierc* 104v.

6. *Zgoda, jedność (może błąd)* (1) : Y dla czegoż iednego páná y krolá mácie: iedno dla iedności y zgody? (*marg*) Ieden krol dla godności iest y zgody. (–) *SkarKazSej* 672b.

7. *Forma będąca prostą substantywizacją przymiotnika „godny”* (3) :

a. *Od „godny” ‘należyty, właściwy’ (2) : ábychmy o godnym vzywaniu tey wieczerzey íwiętey [...] nieco zrozumieli [...]. Abowiem/ gdy wedle náuki Páwła s. godność vzywánia ciáá y krwie Pána Kryftufowey/ z dofwiádczenia fámeo íebie pochodzi: potrzebá íeft/ ábychmy tho vwázyli y náuczyli íie/ íáko íie mamy dofwiádczáć/ ábyfmy godnie tey ták powážney rzeczy vzywáli. *RejPosWiecz*³ 97v, 99v.*

b. *Od „godny” ‘wart’ (1) : Dwie fá przyczynie/ które miłość w ludzích pobudzáiá/ rzecz wáfna/ á to co w íobie ma godność miłości/ álbo co íeft godno miłowánia. *KochCn* B4v.*

******* *Bez wystarczającego kontekstu (3) : Dignitas, Doftoyność/ Godność/ Cześć/ Powagá/ Vrodá. *Mqcz* 89a; Dignatio – Goddosc [!], ráczenie, czczenie. *Calep* 323b, 323b.*

Synonimy: 1. a. cnota, przymiot, zacność; a. biegłość, ćwiczenie, dowcip, industria, misterstwo, sztuka, udatność, umiejętność; b. pożyteczność; 2. dostojność, dostojność, gorność; a. stanowisko, urząd, zwirchność; 4. chwała, dostojność, majestat, wielmożność; 5. cześć, poczciwość, powaga, poważenie, szacunek, waga, zachowanie.

Cf GODZIĘTNOŚĆ, NIEGODNOŚĆ

KW